

| OPINIE

Het spelende kind

Kinderen nu langer laten
spelen zodat ze later
beter lezen en rekenen

PAGINA 11

Leren lezen?
Dan is spelen
juist goed,
zeggen
Philip Bakker
en Ewald
Vervaeke

Philip Bakker is informatiemanager en schrijver van *In school we trust*. **Ewald Vervaeke** is wis- en natuurkundige en ontwikkelings- en leespsycholoog. Samen schreven ze *De leescrisis – in 45 jaar ontstaan, kan in 4 jaar weer gaan*.

OPINIE
Onderwijs

FOTO EVERT ELZINGA/ANP

Lekker spelen, dáár gaan kinderen pas goed van lezen

Wat als sommige kinderen die wij nu als ‘achterstandsleerlingen’ beschouwen helemaal geen leesachterstand hebben? Ieder kind ontwikkelt zich in een ander tempo, stellen *Philip Bakker* en *Ewald Vervaeke*.

We zijn als een land dat al dertig jaar zijn dijken aan het versterken is, terwijl er toch meer overstromingen zijn. Al die jaren is geprobeerd leesachterstanden te voorkomen en weg te werken. Worden de dijken misschien op de verkeerde manier versterkt? Of, in het geval van het leesonderwijs: kijken we misschien verkeerd naar kinderen? Waarom blijven die achterstanden bestaan?

De Tweede Kamer bespreekt 26 juni het jaarverslag van de Inspectie van het Onderwijs. Daarin is opnieuw sprake van “tekortkomingen in het bestrijden van (taal)achterstanden”. Ook het regeerakkoord stelt dit probleem aan de kaak. Toch wordt zelden de vraag gesteld: wat houdt een achterstand nu eigenlijk in?

Nederland kent een lange traditie van achterstanden voorkomen en bestrijden. Vóór de jaren negentig ging het vooral om maatschappelijke groepen, zoals kinderen uit arbeiders- of migrantengezinnen. Rond 1994 verschoof de aandacht naar individuele kinderen. Sindsdien duikt het begrip ‘achterstand’ op in elk regeerakkoord.

Vanaf de jaren negentig wordt zo’n achterstand vooral vastgesteld met tests, scores en statistische gemiddelden. Wie laag scoort ten opzichte van leeftijdsgenoten, krijgt al snel het etiket ‘achterstand’. Maar psycholo-

gisch gezien kunnen daar heel verschillende kinderen achter schuilgaan.

Andere aanpak

Het ene kind is nog niet toe aan een bepaalde vaardigheid. Het andere krijgt slecht onderwijs. Een derde kind leert het Nederlands nog maar sinds kort. Een vierde verwerkt een ingrijpende gebeurtenis thuis. Op een toets kunnen zij dezelfde score halen, maar hun situatie vraagt om een totaal andere aanpak. Toch behandelt het systeem hen vaak alsof zij hetzelfde probleem hebben. De neiging is dan om eerder te signaleren, testen en ingrijpen. Maar is dat wel de juiste aanpak?

Een opvallend Amerikaans rapport uit 2015 stelde de vraag of het wel zinvol is om kinderen steeds vroeger leesonderwijs te geven. De onderzoekers concludeerden dat er geen overtuigend bewijs bestaat dat kinderen die op vijfjarige leeftijd leren lezen, later betere lezers worden dan kinderen die dat op zes- of zevenjarige leeftijd doen. Hun voorsprong blijkt meestal tijdelijk.

Nog interessanter is een onderzoek dat in Duitsland werd gedaan. In de jaren zeventig werd daar gedacht dat vroeger leren lezen beter was. Kleuterscholen hanteerden een meer schoolse en academische methode. Onderzoekers vergeleken vijftig van deze programma’s met vijftig traditionele, spelgerichte kleuterscholen.

De uitkomst verraste velen. Niet de kinderen uit de academische programma’s

presteerden later het best, maar juist de kinderen die langer de ruimte hadden gekregen om te spelen, te ontdekken en zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Zij scoorden later beter op lezen en rekenen en functioneerden ook sociaal-emotioneel sterker. De resultaten waren zo overtuigend dat Duitsland grotendeels terugkeerde naar een meer spelgerichte benadering van het kleuteronderwijs. Spelen met klanken en vormen is het beste voorwaardenscheppend leesonderwijs. Een letter staat immers voor een klank en heeft een vorm.

Ondertussen roept voorbeeld een ongemakkelijke vraag op. Wat als sommige kinderen die wij nu als ‘achterstandsleerlingen’ beschouwen helemaal geen achterstand hebben? Wat als zij eenvoudigweg een ander ontwikkelingstempo hebben? Ontwikkelingspsychologisch gezien is dat geen vreemde gedachte. Niemand verwacht dat alle kinderen op dezelfde leeftijd leren lopen, praten of fietsen. Toch lijkt het onder-

wijssysteem uit te gaan van het idee dat kinderen op exact hetzelfde moment dezelfde vaardigheden moeten beheersen.

Wie afwijkt van het gemiddelde, krijgt al snel extra begeleiding, of een etiketje. Dat is geen theorie, maar heeft praktische gevolgen voor duizenden kinderen. Wie ten onrechte wordt bestempeld als achterstandsleerling, krijgt vaak extra instructies, extra oefeningen en extra tests. Terwijl het werkelijke probleem misschien niet een gebrek aan onderwijs is, maar ligt bij het vereiste ontwikkelingsniveau dat nog niet is bereikt.

Anders kijken naar kinderen

De geschiedenis laat zien dat de oplossing voor tegenvallende resultaten meestal wordt gezocht in nóg eerder beginnen. Kleuters krijgen meer taal- en leesactiviteiten, maar zouden meer met klanken en vormen moeten kunnen spelen. Risico’s moeten steeds sneller worden opgespoord. Maar als de leesresultaten blijven dalen, is het misschien tijd om ons te richten op een andere vraag: zien we eigenlijk wel wat er aan de hand is?

Laten we onderzoeken of de leescrisis niet alleen te maken heeft met wat en wanneer we kinderen onderwijzen, maar met de manier waarop wij naar hen kijken. Wetenschappelijk onderzoek bewijst dat het onderwijs niet beter wordt van vroegtijdig ingrijpen, maar met onderscheid maken tussen een daadwerkelijke achterstand en een kind dat zich in een ander tempo ontwikkelt.

Juist de kinderen die langer de ruimte hadden gekregen om te spelen scoorden later beter op lezen en rekenen